

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Gewone zeehond (*Phoca vitulina*) H1365

1. Status:

Habitatrichtlijn Annex II (inwerkingtreding 1994).

2. Kenschets

Beschrijving: De gewone zeehond is de meest voorkomende zeehonden in Nederland. Tijdens de zoogtijd en in de periode waarin de dieren verharen, in de zomermaanden, zijn de dieren zeer frequent op de zandplaten in de Waddenzee en het Deltagebied te zien. Buiten deze periode komen ze regelmatig naar de zandplaten om er te rusten. In het water zijn de dieren slecht direct te observeren. Ze ondernemen regelmatige (foerageer)tochten van meer dan 100 km.

Relatief belang binnen Europa: groot

De gewone zeehond komt voor langs de kusten van alle zoute wateren voor van de gematigde klimaatszones op het Noordelijk Halfrond. Het is daarmee een van de meest ruim verspreide zeehonden. Er worden vijf ondersoorten onderscheiden. De metapopulatie in het oostelijk deel van de Atlantische oceaan behoort tot de ondersoort *vitulina*. Het verspreidingsgebied strekt zich uit van Spitsbergen, Moermansk en IJsland, de Britse eilanden, Ierland en het zuidwestelijk deel van de Oostzee, langs de Noordzeekust tot in Bretagne. De dieren in Nederland maken deel uit van de zogenoemde Waddenzeepopulatie die zich uitstrekt van Esbjerg in Denemarken tot Den Helder in Nederland. In Nederland komt ongeveer een kwart van deze populatie voor. In het Deltagebied bevindt zich ook een groep gewone zeehonden, die zich nauwelijks voortplant, dus afhankelijk is van immigratie van dieren vanuit de omgeving, met name vanuit de Waddenzee. In de Europese Unie leven ongeveer 70.000 gewone zeehonden. Daarvan verblijft bijna 4% in Nederland.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: Het leefgebied van de gewone zeehond omvat ligplaatsen en aquatisch milieu. Een zeehond gaat altijd dicht bij het water liggen. Ligplaatsen worden het hele jaar door gebruikt. Tijdens de zoogtijd en de verharingsperiode worden de ligplaatsen langer bezocht. De gewone zeehond gebruikt in de Nederlandse wateren getijdenplaten als ligplaatsen. Deze komen bij hoogwater onder water te staan zodat de dieren dan moeten gaan zwemmen. Dat kan ook, omdat jonge gewone zeehonden al voor hun geboorte de langharige vacht verliezen en direct met de moeder mee kunnen zwemmen. In minder verstoorde gebieden (zoals in Schotland) of daar waar geen ander alternatief voorhanden is, gebruiken de dieren stranden of rotskusten. Gewone zeehonden durven in die gebieden altijd de kant op te komen wanneer ze willen. In Nederland komen zogende vrouwtjes met hun jong gedurende de vier weken dat ze zogen bij elke laagwaterperiode uit het water om te zogen. De weken na het spenen verliezen de jongen veel gewicht.

De periode van verharing verschilt afhankelijk van de leeftijdscategorie: jonge gewone zeehonden verharen in de vroege zomer, terwijl vrouwtjes die een jong hebben geworpen als laatste tegen het einde van de zomer verharen. Individuele dieren lijken enige vorm van plaats-trouwheid te vertonen, hoewel duidelijk is dat dieren meerdere ligplaatsen, zelfs ver uit elkaar gelegen, kunnen gebruiken.

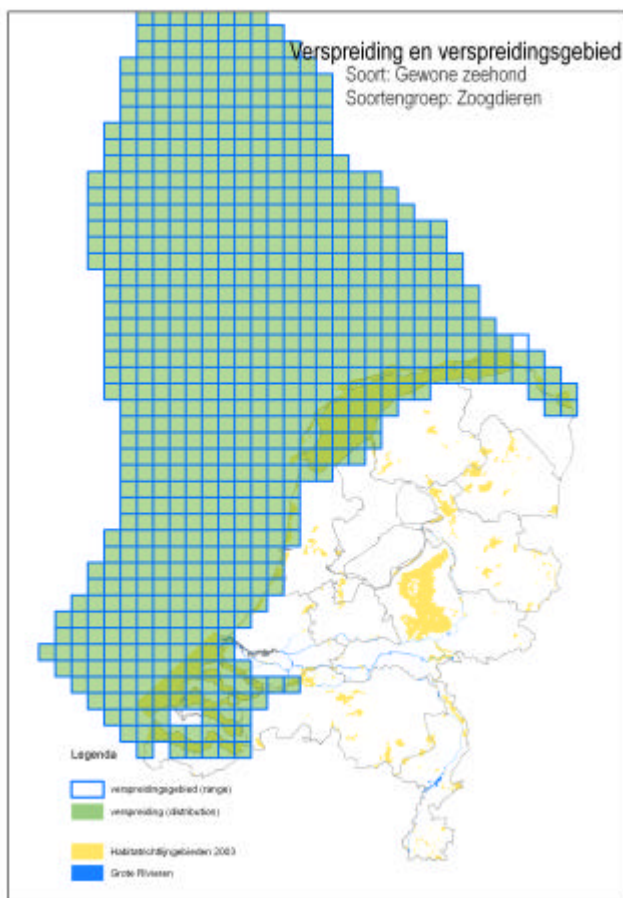
Van het aquatische leefgebied van de gewone zeehond is veel minder bekend. Ze paren onder water. In de winter trekken veel dieren naar de Noordzee. Paaigebieden, foerageergebieden en migratieroutes zijn nog niet opgespoord.

Voedsel: Gewone zeehonden eten bijna uitsluitend vis.

4. Huidig voorkomen

Ligplaatsen van de gewone zeehond vindt men in de hele Waddenzee. De meeste jongen worden in het oostelijk deel geboren. In het Deltagebied zijn ook ligplaatsen bekend die een bescheiden groep van gewone zeehonden een rustplek biedt. Op de stranden op de Waddeneilanden worden zelden gewone zeehonden waargenomen evenals langs de Noord-Hollandse kust. In principe kunnen de gewone zeehonden zich over het gehele NCP (Nederlands Continentaal Plat) van de zee verplaatsen; er zijn echter aanwijzingen dat ze meestal niet verder gaan dan honderd à honderdvijftig kilometer uit de kust.

Een kleine groep van in totaal ongeveer 100 exemplaren maakt gebruik van het Deltagebied.



Verspreidingskaart gewone zeehond

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Ondanks een zekere jachtdruk moeten er rond 1900 ten minste 7.000 tot 16.000 gewone zeehonden in de Nederlandse Waddenzee hebben geleefd; in het Deltagebied 6.000 tot 11.000. Dit blijkt uit jachtstatistieken. In de periode 1960-1975 daalde het aantal dieren, mede als gevolg van PCB-vervuiling. De aantallen bereikten een 'kritisch' laag niveau: er werden minder dan 500 dieren in de Nederlandse Waddenzee geteld en de zeehonden in het Deltagebied waren nagenoeg verdwenen. In de gehele internationale Waddenzee telde men nog 3.800 dieren. Om de soort niet te verliezen werd toen de jacht ook in Duitsland en Denemarken gesloten, en de populatie begon te groeien. Ondanks de uitbraak van de zeehondenziekte, het Phocine Distemper virus (PDV) in 1988, heeft de populatie zich zeer goed hersteld. In 2002 telde men meer dan 20.000 gewone zeehonden, waarvan bijna 4.500 in de Nederlandse Waddenzee. De populatie werd opnieuw getroffen door het PDV-virus en meer dan 50% van de populatie sneuvelde daardoor weer. Het ziet ernaar uit dat de populatie zich opnieuw herstelt. Waarschijnlijk bevindt zich de

populatie in de Waddenzee nog ver onder de draagkracht van dit leefgebied. Dit wordt gesteld omdat er (zelfs bij de internationaal ruim 20.000 getelde dieren in 2002) geen enkele aanwijzing was voor dichtheidsafhankelijke processen. In het Deltagebied blijft het aantal dieren dat geteld wordt onder de 200, ondanks een lichte toename.

Recente ontwikkelingen: Over de periode 1994-2004 is de groei gestaag doorgegaan, ondanks een tweede epidemie door het zeehondenvirus.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied van de soort is door de eeuwen heen stabiel, met de kanttekening dat de kleine populatie in het Deltagebied zichzelf niet in stand kan houden door een te laag geboortecijfer.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

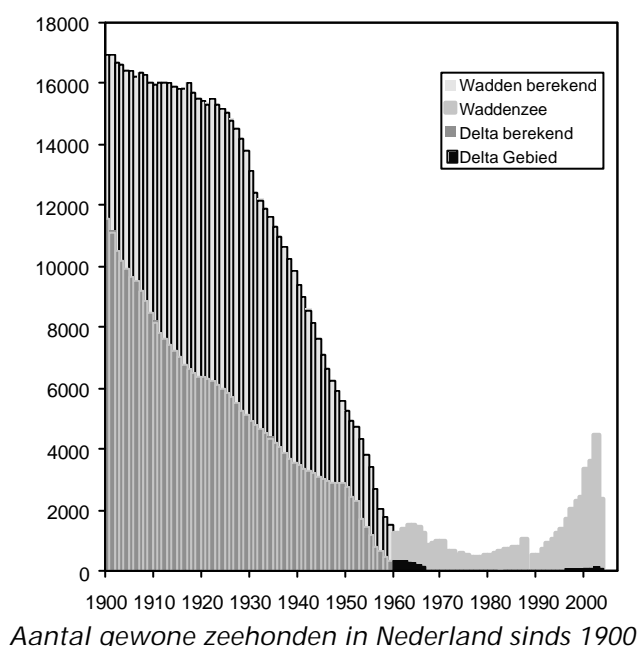
De populatie groeit sinds het dieptepunt van de jaren 1950, ondanks twee keer een terugval door het zeehondenvirus (zie figuur).

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens de zoog- en verharingstijd (15 mei-1sept). In het Deltagebied is het geschikte leefgebied sterk gereduceerd sinds de aanleg van de Deltawerken en deels te onrustig voor een goede voortplanting.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Gezien de gestage groei van de kolonie gewone zeehonden kan men aannemen dat de populatiegrootte nog onder de draagkracht van de Waddenzee ligt en dus nog verder kan doorgroeien. Net als bij de grijze zeehond is er echter zodanig weinig van het zeehabitat bekend, dat negatieve effecten die daar in de toekomst kunnen optreden, niet voorzien kunnen worden.



Landelijke instandhoudingsdoelstelling:

Behoud verspreiding, uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling:

- natuurlijk verspreidingsgebied: 645 10x10 km-hokken
- populatie: 4500 exemplaren

De gunstige referentie is inclusief een kleine populatie (van circa 200 dieren) in het Deltagebied. Onder de huidige omstandigheden is het door verstoring, beperkt leefgebied en vervuiling niet waarschijnlijk dat in het Deltagebied een veel grotere populatie kan voorkomen.

Oordeel: gunstig

Staat van instandhouding			
Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomst-perspectief	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	gunstig	gunstig

6. Bronnen

- Berrevoets, C.M., R.C.W. Strucker, P.L Meininger, F.A. Arts & S. Lilipaly, 2005. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2003/2004. RIKZ-rapport 2005.011.
- Brasseur, S., I. Tulp & P. Reijnders, 2006. Verspreiding en voedselkeus van zeehonden uit de Waddenzee, fase 1. De Levende Natuur 107(4): 157-161.
- Brasseur, S.M.J.M., I. Tulp, P.J.H. Reijnders, C.J. Smit, E.M. Dijkman, J.S.M. Cremer, M.J.J. Kotterman & H.W.G. Meesters, 2004. Voedsel生态学 van de gewone en grijze zeehond in de Nederlandse kustwateren. I Onderzoek naar de voedsel生态学 van de gewone zeehond. II Literatuurstudie naar het dieet van de grijze zeehond. Alterra-rapport 905. Alterra, Wageningen.
- Jong, G.D.C. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders, 1997. Harbour seal *Phoca vitulina vitulina*. In: P.J. H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur. Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8: 76-97. DLO Institute for Forestry and Nature Research (IBN-DLO), Wageningen.
- Reijnders, P., S. Brasseur, J. van der Toorn, P. van der Wolf, I. Boyd, J. Harwood, D. Lavigne & L. Lowry, 1993. Status survey and conservation action plan. Seals, fur seals, sea lions, and walrus. IUCN/SSC Seal Specialist Group.
- Reijnders, P.J.H., S.M.J.M. Brasseur & A.G. Brinkman, 2000. Habitatgebruik en aantalsontwikkelingen van gewone zeehonden in de Oosterschelde en het overige Deltagebied. Alterra-rapport 078. Alterra, Wageningen.
- Ries, E.H., 1999. Population biology and activity patterns of harbour seals (*Phoca vitulina*) in the Wadden Sea. IBN Scientific Contributions 16.
- Zoogdiervereniging VZZ, 2007. Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria. VZZ-rapport 2006.027. Tweede, herziene druk. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.